

İrânlı Yazar Celâl Âl-î Ahmed'in "Müdür-i Medrese" Hikâyesinde Okul Müdürü ve Eğitim*

Ahmet Kılıç^a

^aÖğretmen, MEB

Özet

Eğitim alanında birçok çalışmanın konusuna dâhil olan "eğitim yönetimi" ve bu yönetimin en temel ögesi olan "okul müdürleri" birçok araştırmada ana tema olma özelliğini taşımaktadır. Ekseriyetle nicel/nitel çalışmalarda "...Konusunda, Okul Yöneticilerinin Görüşleri" gibi başlıklarda okul müdürlerinin fikirleri alınarak araştırmalar yapılmaktadır. Ülkemizde ise "Okul Müdürü" başlığıyla ele alınan alan yazın çalışmalarında araştırma-inceleme türü dışında farklı türdeki kitap çalışmalarına neredeyse hiç rastlanmamaktadır. Bu çalışmada ise 1923-1969 yılları arasında yaşamış, modern İrân hikâyeciliğın yazarlarından biri olan Celâl Âl-i Ahmed'in 1959 yılında yazdığı, on dokuz bölümden oluşan "Okul Müdürü" adlı eserinde eğitim yöneticisi olarak okul müdürlerinin vasıfları ve okul işleyişinin realist eleştirisinde öne çıkan öğeler üzerinde durulacaktır. Bu çalışmanın neticesinde eğitimin önemli aşamalarını ifade eden yönetim süreci öğelerinin, araştırmacılara farklı bir yazım tekniğı olan hikâye yöntemi ile nasıl açıklanabileceğı de ele alınmış ve izah edilmiş olacaktır. Böylece yönetim süreci öğelerinin alışlagelmişin dışında özgün bir teknikle ve evrensel değerlerle öğretilirliğı de ortaya konulmuş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, yönetim, okul, müdür, hikâye

Type/Tür:

Research/ Araştırma

Received/Geliş Tarihi:

19 Ekim 2020

Accepted/Kabul Tarihi:

27 Aralık 2020

Page numbers/Sayfa no:

44-57

Citation Information /Atıf bilgisi:

Kılıç, A. (2020). İrânlı yazar Celâl Âl-î Ahmed'in "Müdür-i Medrese" hikâyesinde okul müdürü ve eğitim. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 2(1), 44-57.

Sorumlu yazar: Ahmet Kılıç **e-posta:** ahmet_kilic_27@hotmail.com

*Bu çalışma 03 Kasım 2018 tarihinde EYFOR 9. Eğitim Yönetimi Formu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

School Manager and Education in The Story of Iranian Writer Celal Al-i Ahmed's "Müdür-i Medrese" Story

Abstract

"Educational Administration", which is included in the subject of many studies in the field of education, is the main theme in many studies and "school managers" is the most basic element of this administration. Usually in quantitative or qualitative studies, research is carried out by taking the views of school managers in studies entitled with the keyword "School Managers' Opinions" on any topic. In our country, in literature studies under the heading of "School Manager", it is almost never encountered in different types of book studies, except for the research-review type. In this study, Celâl Âl-i Ahmed, one of the authors of modern Iranian storytelling, who lived between 1923-1969 and wrote in 1959 the book entitled "School Manager" consisting of nineteen chapters stands out in the realist criticism of the school principals' qualifications and school functioning. As a result of this study, it will be discussed and explained how the elements of the management process, which represent the important stages of education, can be explained to researchers with the story method, which is a different writing technique. Thus, it will be revealed that the elements of the management process can be taught with a unique technique and universal values.

Key Words: Education, Administration, School, Manager, Story

Giriş

Çağdaş İran edebiyatının önemli isimlerinden Celâl Âl-i Ahmed (1923-1969) makale, seyahatname ve monografi gibi birçok farklı türde eserler üretmiştir. Eserlerinde genellikle toplumsal sorunları eleştirel bir tarzda ele almıştır (Ahmed, 2000). Hikâyeciliğiyle ün yapmış İranlı yazarın en çok okunan hikâye kitabı 1959 yılında yazdığı "Okul Müdürü" adlı eseridir. Eserin orijinal adı ise "Müdür-i Medrese" dir. On dokuz bölümden oluşan eser, mizahi bir üslupla bir eğitim öğretim yılında (üç dönem) yaşanan olayları ele almaktadır. Hikâye, ayrıntılı tasvirlerle dönemin okul işleyişindeki aksaklıklar, veliler, bürokrasi işleri, toplumsal sorunlar, görevini layıkıyla yapmayan okul müdürleri, monoton memuriyet hayatı vb. konuları işler (Ahmed, 2017: 5-7).

Alan yazın çalışmasında ele alınan başlıklardan okul müdürü, üst yöneticiler, müdür muavini, hizmetliler ve öğretmenler eğitim sistemini etkileyen en önemli paydaşlardır. Eğitim sisteminin başarılı olması için bu paydaşlar birlikte düşünülmesi zorunludur (Yılman, 2006). Bu paydaşları içinde barındıran okul; genel çevreye karşılık bireyin gelişimi için kasti olarak hazırlanmış özel çevredir ve eğitim sisteminin amaçlarının gerçekleştirilmesi doğrultusunda oluşturulmuş yerlerdir (Balci, 2010). Okulların işleyişinde kilit görevlerini ise okul müdürleri yürütmektedir. Okul müdürünün başarısı, okulun da başarısıyla doğru orantılıdır (Kesen, Sundaram

& Abaslı, 2019). Okul müdürleri, eğitim öğretimle ilgili problemleri çözme becerisine sahip aynı zamanda isabetli kararlar veren kişidir (Yıldırım, 2013). McEwan'a (2018) etkili okul yöneticisinin on özelliği vardır. Bunlar: İletişim uzmanı, eğitimci, vizyon sahibi, kolaylaştırıcı, değişim uzmanı, kültür mimarı, harekete geçirici, üretici, karakter mimari ve katkıda bulunan.

Hızla gelişen küreselleşme nedeniyle okul müdürlerinin rolleri değişmekte ve yürütmekte oldukları rollerin yanında liderlik vasıflarını kullanarak kendilerine özgü roller de geliştirmektedirler (Balyer, 2012). Bu roller arasında okul müdürlerinin en önemli görevleri arasında; insanlarla etkili biçimde çalışma, etkili bir işletme yönetimi, fiziksel yapı ve çevrenin hazırlanması, eğitim programının geliştirilmesi ve mesleğe hizmet sayılabilir (Aydın, 2014). Başarılı bir okul müdürü aynı zamanda başarılı bir okul yönetimi demektir. Okul yönetiminin görevi ise "Okuldaki tüm insan ve madde kaynaklarını en verimli bir biçimde kullanarak, okulu amaçlarına uygun olarak yaşamaktır (Taymaz, 2011: 55)." Sütçü'ye (2013) göre ortak bir yaşam alanı olan okulların ve bu okulların yöneticilerinin görevleri sürecinde karşılaştıkları sorunlar, insanların ortak deneyimlerinin bir ürünü olan hikâyelerle insanlara aktarıldığında düşünmenin bütünselliği de elde edilmiş olacaktır.

Yöntem

Çalışmada eser inceleme yöntemi kullanılmıştır. Eser inceleme kitabın özetlenmesi ile sınırlı bir çalışma değildir (Şişman, 2005). Akademik düzeyde bir kitabın incelemesi; eserin betimlenmesi, analiz edilmesi ve değerlendirilmesidir (Alhan, Usluadam & Ünal, 2014). Bu çalışmada Celâl Âl-i Ahmed'in "Okul Müdürü" adlı eser ana kaynak olarak incelenip, literatür taraması ile desteklenmiştir. Literatür taraması, daha önceki literatürün defalarca belirlemiş olduğu ve bundan dolayı anlamlı ve önemli kavramlara ve ilişkilere karşı kuramsal duyarlılığı arttırmak için kullanılabilir bir araştırmadır (Strauss & Corbin, Akt: Yaman, 2014: 65). Kullanılan yöntemin amacı, çalışmanın hangi bağlamda yürüyeceğinin ve özellikle süregelen çalışmalardan sentez yoluyla hangi boşlukların doldurulmak üzere hedef alındığını göstermektir (Koroğlu, 2015: 61). Eserden edinilen bilgiler ışığında, edebi tahlillerden ziyade eğitim öğretim süreci dikkate alınarak; eğitim yöneticisi vasıfları ve eğitim yönetimi öğelerini kapsayacak şekilde analizler yapılmıştır.

Bulgular

Celâl Âl-i Ahmed'in "Okul Müdürü" adlı eserinde okul müdürlerinin müdür olma nedenlerine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Okul Müdürü Olma Nedenleri

Maddi İhtiyaçları İçin Yönetici Olma:

Günlük masraflarını karşılamakta zorlanan öğretmen, müdür olunca artacak ücretiyle maddi olarak yükünün hafifleyeceğini düşünür: "... Bence bütün bu sıkıntılar işte bu kahrolası sigara yüzündendi. Aklımca onun masrafını yeni işimdeki¹ zamla karşılayacaktım (Ahmed, 2017: 14)."

Mesleğindeki Monotonluktan Sıkılan:

Öğretmenlik mesleğinin sürekli aynı şeyleri yapmakla geçtiğini ve bu halin çekilmez olduğunu düşünür ve düştüğü durumu şu şekilde açıklar:

"(...) Doğrusu öğretmenlikten midem bulanıyordu. On sene (a,b,c...) ders vermek, saçma sapan sözlerime anlam veremeyen, yüzüme şaşkın şaşkın bakan el çocukları... Hangi sözcük hangi harfle yazılır, Horasan ve Hint üslupları, Deri Farsçası şiiri ve mecazlar... Böyle saçma sapan sözler. Aptallaşmaya başladığı fark edince müdür olayım dedim. İlkokul müdürü olayım. Artık ne ders anlatacağım ne de vicdanım her an on iki, on dört puan arasında gidip gelecek. Tatilimin en lezzetli parçası olan son günleri kurtarmak için telafi sınavında her ahmak ve şuursuz öğrenciye yedi vermek zorunda kalmayacağım." (Ahmed, 2017: 15).

Ona göre öğretmenlik mesleği hariç her iş katlanılabilir: "Öğretmenlik kafesinden uçmuş benim gibi bir adam için her yer cennet olabilir, her işten zevk alınabilirdi (Ahmed, 2017: 23)."

Eserde okul müdürünün özelliklerine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Okul Müdürünün Özellikleri

Sorunlarını Haksız Yollarla Çözen:

Okul müdürü her ne kadar kendini haklı görse de kanun dışı yollarla (rüşvet) okul müdürü olabileceğine inanır: "Torpil ayarlamış, üstelik iki ay da peşinden

¹ İlkokul Müdürü

koşmuştum. Her şeyi dört dörtlük yapmıştım. Biliyordum ki bu adam² kabul etse de etmese de bu iş oldu. Kendisi de biliyordu (Ahmed, 2017: 14).” “(...) aracı kişi kesenin ağzını açmam gerektiğini çaktırdı, ben de kesenin ağzını açtım. O zamanlarda aylık yüz elli tümen³ makam hakkı göz ardı edemeyeceğim bir meblağdı (Ahmed, 2017: 18).”

Personellerin Ücretini Yetersiz Bulan:

Okulun maaş işleri için Millî Eğitim Müdürlüğü'ne giden okul müdürü, okullarındaki çalışan personelin maaş listesine bakıp en yüksek ücretin kendisine ait olduğunu görünce kendisiyle iç muhasebe yaparak: “En kötüsü de okulun maaş listesindeki en büyük rakam benimkiydi. Aynı amel defterindeki en büyük günah gibi. Yeni hademenin maaşının iki katını alıyordum. Diğerlerinin ölmeyecek kadar olan maaşlarını görünce sanki onların maaşlarını çalmışım gibi kendimden öyle utandım (Ahmed, 2017: 76-77)”, diyerek rahatsızlığını dile getirir.

Görevlerini Aksatan:

Okul müdürünün, okulda oturmuş bir düzen olduğuna kanaat ederek her zamanki gibi öğleden sonraları okula gitmediği bir günde, okulun dördüncü sınıf öğretmeninin kaza haberiyle üzüntüye kapılarak alelacele hastaneye gider; sorumluluğunu yerine getirmediğinin pişmanlığına iç çekerek kendi kendine şu soruları sorar: “Sana ne? Sen niye geldin? Elinden ne geliyor ki? Amacın, merakını gidermek miydi? Ya da dert arkadaşı gibi mi davranmak istedin? Ya da kendini işini yapan bir müdür olarak mı tanıtmak istedin (Ahmed, 2017: 86).”

İyi Bir Gözlemci:

Öğrencileri okul içinde ve dışında gözlemlemeye dikkat eden biri: “Sokaklarda onlara dikkat ediyordum. Okulun sokağının kıvrımında onları gafil avlıyor, konuşmalarını, dertlerini, kaygılarını hatta fikirlerini yarım kalan küfürlerinden, taklitlerinden anlamak istiyordum ama onlar selam bile vermeden kaçıyorlardı. Eminim ki yüzlerinin kırmızılığı yarım saatte geçmiyordu. Ayakkabılarının ve kıyafetlerinin hali de artık midemi bulandırıyor. Bu sebeple onların yemeklerine ve gidiş gelişlerine dikkat etmeye başladım. (...) Hiçbiri arabayla okulun kapısına kadar gelemiyordu. Yedi sekizinin babasının arabası vardı. Bunu biliyordum (Ahmed, 2017: 90).”

² Millî Eğitim Müdürü.

³ İran para birimi.

Empati Kuran:

Müdür muavininin okul zilini çalmadığı için dersin başlamadığı bir zamanda öğretmenlerin tutumuyla müdür olmadan önceki kendi öğretmenlik hallerini anımsayarak: “Ders başlayalı on dakikayı geçmişti ama öğretmenler, öğretmen odasında karşılıklı sohbet ediyorlardı. Ben de öğretmenken böyleydim. Müdür olunca öğretmenlerin beş dakika, iki dakika hatta bir dakika bile derse geç gitmekten çok büyük bir zevk aldıklarını anladım (Ahmed, 2017: 96).”

Personellerin Şahsi Problemleriyle İlgilenen:

Annesinin rahatsızlığı nedeniyle okula gelemeyen müdür muavininin sorunu üzerinde kafa yormuş ve ona yardımcı olmaya çalışmaktadır. Müdür muavininin kanser olan annesi tedavi için hastaneye gitmesi gerekirken evde tedavi olmak istiyordu: “Müdür muavini benden resmen eve birlikte gitmemizi, annesiyle konuşmamı, tatlı dillilikle onu ikna etmemi filan istedi. Başka çare kalmamıştı. Uyumadığı gözlerinden belliydi. Bu durumda okulun işleri de aksıyordu. Okulu öğretmenlere emanet ettik ve yola çıktık (Ahmed, 2017: 101).”

Merhamet Sahibi:

Müdür muavininin öğrencileri döverken gören müdür, sopayla hedefini tutturamayacak kadar küçük elleri olan bir öğrenciyi görerek, hatalarının ne olursa olsun affedilebilir olacağını düşünerek, müdür muavininden o öğrenciyi cezalandırmaması için ricada bulunur: “Bu defa hepsini benim hatırıma affetsen, diye rica ettim. Ne yaptıklarını bilmiyordum. Geç gelmişlerdi saçlarını kesmemişlerdi, kulaklarında pislik vardı, gömleklerinin yakaları beyaz değildi, arkadaşlarının kalemlerini yürütmüşlerdi, mahallenin otobüs hattının koltuklarını jiletle kesmişlerdi, sokakta bir şey bulmuşlardı ama getirip ona vermemişlerdi ve bunun gibi binlerce kötü iş olabilirdi (Ahmed, 2017: 40).” Öğrencilerin kış günü soğuktan üşüyen elleri ve ayaklarını bile kendine dert ederek buna çözüm yolları aramaktadır.

Katılımcı Bir Yönetim Anlayışını Sahip:

Okul sorunlarıyla ilgili toplantılar yapılmasını uygun gören müdür, tüm personellerin toplantı da olmasını arzulamaktadır. Hatta farklı görevler verilen okulun hademeleri bile: “Yeni hademe hepimizden daha bilgiliydi. Bir gün öğretmenler odasında toplantı gibi bir görüşme yaptık. Tabii ki toplantıda yeni hademe de vardı. Kendisini yavaş yavaş bize kabul ettirmişti (Ahmed, 2017: 56).”

Eğitimin İhtiyaçlarını Yerinde Tespit Eden:

Okuldaki öğrencilerin babalarının mesleklerinin düşük gelir düzeyde olduğu vurgulanarak, öğrencilerin temel ihtiyaçları hakkında bilgi veriliyor. Onların başında da ayakkabılar geliyordu. Yazara göre eğitimin ilk ihtiyacı öğrenci ayakkabısıydı: “Yağmur ağılları nehrin kenarına sürüklüyordu. Her yer suyla dolu bataklık ve çamurdu. Okulun bahçesi bundan daha berbattı. Koşan, oynayan yoktu. Okul sessiz sedasızdı. Oysa kimse yasak getirmemişti. Bu da ayakkabıyla ilgiliydi (Ahmed, 2017: 55).”

Okula Adanmışlık:

Okulun problemlerini yakından takip eden birisidir: “İki kere idarî binaya uğrayıp okulun işlerini hatırlattım. Telefon ve elektrik idaresinde uzaktan tanıdığım arkadaşlarıma bir iki kere ağız açtım, onlar da beni, kendi işimin okulun işi gösterip halletmeye çalıştığımı düşündüler ve çaresiz bu işin de peşini bırakmak zorunda kaldım. Oysa bunu kendi vazifem bilip yapıyordum (Ahmed, 2017: 44).” “Okulda içme suyu sorununu ise şu şekilde çözmeye çalışmıştır: Hem sulama kabını hem tulumbayı cebimden verdiğim parayla tamir ettiler (Ahmed, 2017: 46).”

Veli-Okul İşbirliği Önem Veren:

Yağmurlu kış günlerinde okul bahçesinin ve okul yolunun elverişli hâle gelmesi için günümüzün ‘aile birliği’ne benzer ‘mahalle encümeni’nden okul müdürü tarafından yardım istenerek yollara çakıl dökülmesi talebinde bulunulmuştur: “(...) Öğrencilerden birinin velisi göndermişti. Tabii ki sıradayken öğrenciler onun için tezahürat yaptılar. O gün öğleden sonra herif kendisi de gelmişti, mahalle üyeleriyle tanışmak için filan gün filan saatte filan eve davet etti (Ahmed, 2017: 57).”

Denetimcilere Göre Tavrı Alan:

Okul müdürü, denetimcilerin kendilerine yapılan hürmete karşılık değerlendirmelerde bulunacağına inanır: “Bir gün yarım saatliğine müfettiş geldi. El üstünde tuttuk, çay ikram ettik. O da bize aynı şekilde davrandı. Ve raporuna şöyle yazdı: Bu kadar eşyanın eksikliğine rağmen çok iyi yönetiliyor (Ahmed, 2017: 43).”

Personelleri Hakkında Olumsuz Düşüncelere Sahip:

Personellerine karşı olumsuz bir tavır alan okul müdürü, onların yaşadığı okul dışı sorunları hakkında da olumsuz tahminlerde bulunmaktadır: “Önceki müdürün hapiste olduğunu teftiş gününde anlamıştım. Muhtemelen kafasına taş

düşmüş ve yine muhtemelen şimdi de işlemediği ya da kendisiyle alakası olmayan günahların cezasını çekiyor (Ahmed, 2017: 17).”

Eserde üst yöneticilerin özelliğine ilişkin bulgu aşağıda verilmiştir.

Üst Yöneticiler

Üstlerinin Tanındıklarına Adam Kayırcı:

Öğretmen, yeni görevi müdürlük için evrak vs. vermeye Millî Eğitim Müdürlüğü'ne gittiğinde millî eğitim müdürünün ilk tavrı şu şekilde olmuştur: “Boş yerimiz yok beyefendi. Böyle olmaz. Her gün birine bir belge verip benim başıma sarıyorlar. Dün genel müdüre... (Ahmed, 2017: 13).” Aracı kişiye rüşvet verip, iki gün sonra aynı Millî Eğitim Müdürü'nün yanına gittiğinde ise şu sözlerle onu karşılar: “Beyefendi... Neden baştan söylemediniz?!.. diyerek ayağa kalktı, iltifat etti. Gülüştük, çay ısmarladı ve çalışanlarından şikâyet etti. Kendi ifadesiyle beni bölgenin durumundan haberdar etti ve daha sonra kendi arabasıyla beni okula kadar götürdü (Ahmed, 2017: 19).” Bir süre sonra yeni millî eğitim müdürünün kendisinin eski sınıf arkadaşı olduğunu görünce, liyakatsiz birisinin nasıl böyle bir görev verildiğinin şaşkınlığını yaşar.

Eserde müdür muavininin özelliğine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Müdür Muavini

Müdür muavini; uzun boylu, tecrübeli, yüksek sesle konuşan, rahatlıkla emir verebilen, yasaklar koyabilen, sözünü dinleten başarılı bir delikanlıdır. Babasından yıllardır haber almayan müdür muavini aynı zamanda hasta annesinin ilaç ve tedavi masraflarını da kendisi karşılar.

Otoriter-Şiddet Yanlısı:

Kuralları sert, karşılaşılan sorunları cezalandırma yolu ile halletmeye çalışan bir kişi. Öğrencilere karşı şiddet uygulamaktan sakınmayan biri. Müdür muavinindeki durumu şu şekilde açıklar: “Müdür muavini sırayla kurallı ve düzenli olarak onların eline sopayı vuruyordu. Kurallı ve düzenli. Her birinin iki avucunu da ikişer sopa ve sıradaki... Sıralanmış sınıflar bu müsabakanın seyircileriydi. Çocuklar yalvarıp yakarıyordu, ağlıyordu ama yine de ellerini uzatıyorlardı. Alışmışlardı (Ahmed, 2017: 39).”

Kanunsuz İşler Yapan:

Okul işlerini müdür yeni geldiği için daha iyi biliyor ve müdüre arada bir akıl

vermeye çalışan birisidir: “Okul müdür muavini bana dokuz hervar kömür yerine mesela on sekiz hervar kömür almış göstereyim de Millî Eğitim Müdür’ünü dolandırırım diye öğretiyordu (Ahmed, 2017: 53).”

Eserde öğretmenlerin özelliğine ilişkin bulguya aşağıda verilmiştir.

Öğretmenler

Okulun geçmiş yöneticileri okul iklimini olumsuz yönde etkilemiştir. Pasif, yenilikleri sevmeyen, başarı için fedakârlık göstermeyen, derslere geç kalan, kılık-kıyafet konusunda da bakımsız öğretmen nitelikleri hâkimdir.

Öğretmenler Arası İletişimsizlik:

Öğretmenlerin, kendileri zamanındaki eski öğretmenlerden çok farklı olduğunu düşünen birisi. Hantal, kişiliksiz, ellerinden hiçbir şey gelmeyen ve Avrupa taklitçileri olduğunu düşünüyordu: “Sadece on dakika ya da on beş dakika geç gelmeyi biliyorlardı. Bundan daha kötüsü birbirlerini kıskanıyorlardı ve açgözlülerdi. Üç defa kavgalarına şahit oldum. Sadece bir vazo yüzünden kavga ediyorlardı (Ahmed, 2017: 89).”

Eserde okulun özelliğine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Okul

Okulun Fiziksel Şartları:

Müdür, okulun şartlarını öğrencilerin sağlığını düşünerek iyileştirmeye çalışır: “Minikler için tedirgin değildim. Voleybol filesi de okulun içindeydi, tehlikesizdi. Okulun etrafındaki alanda ise araba gidiş gelişi yoktu. Gerçi okulun etrafı yoktu. İnişli çıkışlıydı ve içlerine suç birikmiş çukurlarla doluydu ama her şekilde okulun bahçesinden büyüktü (Ahmed, 2017: 42).”

Okulun genel durumu ise şu şekildedir: “Okul iki katlıydı ve yeni inşa edilmişti. Dağın eteğinde tek başına kalmıştı ve güneş alıyordu. Okul etrafı ıssız, kurak ve çöl görünümündeydi (Ahmed, 2017: 15).”

Okul İklimi:

Okuldaki personellerin doğru ya da yanlış alışkanlıkları olsun rutin bir şekilde devam ettiğini şu ifadelerden anlaşılabilir: “Okulun benim hatırıma dönmediğini hissediyorum. Ben olmasam da fark etmezdi (Ahmed, 2017: 42).”

Eserde hizmetlilerin özelliğine ilişkin bulguya aşağıda verilmiştir.

Hizmetliler

Hizmetlilerden biri okul arazisi sahibinin hemşerisi olduğu için torpilli biriydi. Diğeri rica minnet Millî Eğitim Müdürlüğü'nden yeni okula gelen biri. Öğretmenleri ciddiye almayan, verilen görevlerine yerine getirmeyen biriydi. Öğretmenlerle problemlili olan biriydi. Müdür sebebini şu şekilde açıklıyordu: “Üç yüz küsur maaşı vardı. Yirmi beş yıllık tecrübesine göre üç yüz tümen az değildi. Ama okulun en tecrübeli öğretmenleri yüz doksan iki tümen maaş alıyorlardı. İş buradan bozuluyordu. Öğretmenlerin onu dışlamakta haklı oldukları belliydi. Ne diploma, ne yarım yamalık bir belge, ne makam... (Ahmed, 2017: 50).”

Sonuç

Okul müdürünün olay kahramanı olduğu bu hikâye, konunun işlenişi bakımından ilklere denilebilir. Bulgular ışığında; okul müdürün yönetim sürecinde karşılaşılabileceği sorunlar içtenlikle ele alınmıştır. Eser, müdürün okulla ilgili problemleri ve personellerin kişisel sorunlarına çözümler getirmesi, okul müdürlerinin aynı zamanda ‘eğitim liderliği’ vasıflarının da olması gerektiği izlenimini vermektedir. Hikâyeden yapılan alıntılarla, eğitim sürecinde yöneticinin iletişim dili de gözler önüne serilmektedir.

Bulgularda okul müdürünün olumlu (personellerin ücretini yetersiz bulan, iyi bir gözlemci, empati kuran, personellerin şahsi problemleriyle ilgilenen, merhamet sahibi, eğitimin ihtiyaçlarını yerinde tespit eden, katılımcı bir yönetim anlayışını sahip, okula adanmışlık ve veli-okul işbirliğine önem veren) ve olumsuz yönlerine (personelleri hakkında olumsuz düşüncelere sahip, denetimcilere göre tavır alan, görevlerini aksatan ve sorunlarını haksız yollarla çözen) değinilmiştir. Alan yazın çalışmasındaki okul müdürünün olumlu yönlerini ortaya koyan bulgular bazı araştırmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir. Gürbüz, Erdem ve Yıldırım'a (2013) göre okul müdürünün başarılı olmasında; mizah yetisine sahip olma, çalışanların iş doyumuna ulaşmasını sağlama, idealist olma, özverili olma, etkili iletişime sahip olma, mevcut kaynakları verimli kullanma, okul kültürünün oluşmasına katkıda bulunma, uygun koşulları sağlama vb. özellikler etkilidir. Çağlar, Yakut & Karadağ (2005) araştırmasında ilköğretim okul müdürlerinin kişisel uyum, şefkat ve gösteriş özelliklerini diğer özelliklerine göre fazla sergilediklerini tespit etmiştir. Elekoğlu & Demirdağ (2020) araştırmalarında çağcıl bir yönetim anlayışına sahip, iletişim becerisi yüksek olan okul müdürlerinin olumlu davranışlar sergileyebileceği ve örgütün ortak amaçları doğrultusunda yönlendirilebileceğini belirtmişlerdir. Alan yazın çalışmasındaki okul müdürünün ‘personelleri hakkında

olumsuz düşüncelere sahip, görevlerini aksatan ve sorunlarını haksız yollarla çözen' bulguları ve müdür muavinin 'otoriter-şiddet yanlısı olması, kanunsuz işler yapan biri olması' bulguları Kaygın'ın (2020) araştırmasındaki tespitlerle benzerlik göstermektedir. Kaygın (2020) okul yöneticilerinin yasal güce sıklıkla başvurması ve makam güçlerini de kullanmalarıyla; okuldaki personellere karşı ast-üst farkını hissettirdikleri ve personellere bu farklılıkları kullanarak okul işlerini yaptırma girişimlerinde bulduklarını belirtilmiştir. Alan yazın çalışmasındaki okul müdürünün 'denetimcilere göre tavır alması' ve okul hizmetlisinin görevini yerine getirmemesi bulguları, mesleki güvence kaygısı ve iş ahlâkıyla ilgilidir. Engür & Kayıkçı'ya (2020) göre işin niteliği mesleki güvenceden ziyade kişinin iş ahlâkıyla ilgilidir. Bununla birlikte araştırmada mesleki güvencenin olması, çalışma ortamına olumlu etkisi olduğu ve kaygıyı azalttığı yönündedir. Mesleki güvencenin aşırılığı ise personelin işini ciddiye almamasına neden olabileceği yönündedir. Alan yazın çalışmasındaki araştırma bulgularından biri de öğretmenler arasında iletişim sorunu olduğuna yöneliktir. Aküzüm & Gültekin'in (2017) araştırmasına göre sınıf öğretmenleri kendilerini en çok yeterlilik iletişim boyutunda yeterli görürken, en az ise etkinlik iletişim boyutunda yetersiz görmektedir. Serin (2006) araştırmasında; mesleklerinde verimli olan öğretmenlerin, verimsiz olduğunu düşünen öğretmenlere göre; çalışma ortamından memnun olan öğretmenlerin, memnun olmadığını düşünen öğretmenlere göre problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Alan yazındaki bulgulardan bir diğeri okulun fiziksel şartlarının kötü olması ve okul müdürünün olumsuz şartları ortadan kaldırmak istemesidir. Çetinkaya vd. (2020) araştırma sonucuna göre okulların çevresel ve fiziksel koşulları, toplumun sağlığını geliştirme ve korumada yetersizdir. Bu sorunlar hakkında öncelikli bilgi ve sorumluluk sahibi kişiler müdür ve müdür yardımcılarıdır. Alan yazın bulgusundaki okul iklimi, Canlı'nın (2016) da araştırma konusu olmuştur. Bu araştırmaya göre okul ikliminde, okul müdürlerinin öğretmenlere güveninin olumlu etkisi olduğu doğrultusundadır.

Ele alınan çalışmadaki bu tarz hikâyeler vesilesiyle eğitim problemlerini ifade etme ve çözümler sunmada daha büyük okuyucu kitlesine ulaşılabilir. Örneğin akademisyen Özel'e (2018) göre roman, hikâye gibi edebî eserler insanı tanımamıza ve toplumsal sorunlara makul çözümler üretme de bizlere yardımcı olur. Hayat kurtarıcı olacağını düşündüğü bu fikirlerde, edebiyat bilimine ihtiyacımız olduğunu vurgular (Özel, 2018). Bu makale akademik çalışma yapanlara -eğitim yönetimi alanında başta olmak üzere-, bilimsel araştırmalarını hikâye, roman vb. türlerde de müdürlere, öğretmenlere ve öğrencilere aktarılabilirliği hususunda örnek teşkil etmesi bakımından önem arz etmektedir. Yapılan bir araştırmada; dördüncü sınıf öğrencilerine yönelik hikâye yöntemiyle yapılan öğretimin, öğrencilerin başarısının artmasında daha etkili olduğu belirtilmiştir (Sidekli, Tangülü & Yangın, 2013;

Palamut, 2008). Cemaloğlu'na (2019) göre başarılı öğretmen, anne, baba ve politikacıların başarılarının sırrı hikâye anlatıcılığıdır.

Eğitim öğretim sürecini oluşturan öğeler (müdür, öğretmen, personel vb) genel olarak birçok ülkede vazgeçilmezdir. Alan yazın çalışmasında ele alınan hikâyenin analiz edilmesi sonucu İran'ın eğitim öğretim süreci öğeleri hakkında da okurlara bilgiler sunulmuştur. Türkiye ve İran'ın benzer bir Batılılaşma ve modernleşme süreçleri geçirmeleri iki ülkenin eğitim politikalarını da etkilemiştir. İki ülkenin eğitim öğretim paydaşları ve eğitimin özel-genel amaçları incelendiği benzer birçok nokta olduğu tespit edilmiştir (Özlük, 2017). Bu benzerlik birçok hikâyeye de yansımıştır. Hikâye türündeki eserlerin daha çok okuyucuya ulaşması, farklı ülkelerin eğitime bakış açılarının mukayese edilmesine de katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Ahmed, C. (2000). *Batılılaşma Hastalığı -Batıdan Gelen Veba-* (Çev: Altun, F.). İstanbul: Yöneliş Yayınları.
- Ahmed, C. (2017). *Okul Müdürü.* (Çev: Atalay, A.). İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Aküzüm, C., & Gültekin, S. Ö. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Becerileri ile Sınıf Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (6), 88-107.
- Alhan, Y., Usluadam, A. K., & Ünal, M. (2014). Akademik Kitap İncelemesi Hazırlama Rehberi. *Hukuk Kuramı*, 1 (1), 26-28.
- Aydın, M. (2014). *Eğitim Yönetimi.* Ankara: Gazi Kitabevi.
- Balcı, A. (2010). *Açıklamalı Eğitim Yönetimi Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Pegem Akademi.
- Balyer, A. (2012). Çağdaş Okul Müdürlerinin Değişen Rollerini. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13 (2), 75-93.
- Canlı, S. (2016). Okul Müdürlerinin Öğretmenlere Güveninin Okul İklimine Etkisi. Malatya: Tezli Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi.
- Cemaloğlu, N. (2017). *Eğitimin Pin Kodu.* Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlar, A., Yakut, Ö., & Karadağ, E. (2005). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretmenler Tarafından Algılanan Kişilik Özellikleri ve Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 1 (6), 61-80.
- Çetinkaya, A., Uyar F., Özmen, D., Büyük, D. Ş., & Köksal, S. S. (2020). Manisa İl Merkezinde Bulunan Devlet İlkokul ve Ortaokullarının Fiziki ve Çevresel Koşullarının Değerlendirilmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7 (3), 335-340.
- Elekoğlu, F. & Demirdağ, S. (2020). Okul Müdürlerinin 21. Yüzyıl Becerileri, İletişim Becerileri ve Liderlik Stilllerinin Öğretmen Algılarına Göre İncelenmesi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences* ? (20), 101-117.
- Engür, A., & Kayıkçı, K. (2020). Türk Eğitim Sistemindeki Mesleki Güvence Uygulamalarının Okula ve Öğretmenlerin Performansına Etkisi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (11), 16-34.
- Gürbüz, R., Erdem, E., & Yıldırım, K. (2013). Başarılı Okul Müdürlerinin Özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, ? (20), 167-179.
- Kaygın, F. (2020). Yöneticilerin Okul Yönetiminde Kullandıkları Güç Kaynaklarına İlişkin Öğretmen Algıları (Kale Özeli). Denizli: Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi.

- Kesen, İ., Sundaram, D. T., & Abaslı, K. (2019). *Öğretim Lider Vs. Okul Müdürü*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Koroğlu, S. A. (2015). Literatür Taraması Üzerine Notlar ve Bir Tarama Tekniği. *GİDB Dergi* (1), 61-69.
- McEwan, E. K. (2018). *Etkili Okul Yöneticilerinin 10 Özelliği*. (Çev. Edt.: Cemaloğlu, N.), Ankara: Pegem Akademi.
- Özel, M. (2018). Roman Bilimsiz Kapitalizm, Roman Tarihsiz Ulus Anlaşılamaz. *Nihayet Dergisi* (46), 66.
- Özlük, D. (2017). İran ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Amaçlarının Karşılaştırmalı Analizi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 5 (3), 729-757.
- Palamut, İ. (2008). *Hikâye Okumanın İlköğretim Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi* . İzmir: Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Serin, O. (2006). Sınıf Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 142 (31), 80-88.
- Sidekli, S., Tangülü, Z., & Yangın, S. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretimi: Öğretmenim Bana Hikâye Anlatır mısın?. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (4), 311-323.
- Sütcü, Ö. Y. (2013). Ortak Bir Dünya Deneyimi: Hikâye. *Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar* , 6 (2), 76-92.
- Şişman, M. (2005). Kitap Eleştirisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, ? (41), 133-140.
- Taymaz, H. (2011). *Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yaman, F. (2014). Literatür Taraması Nasıl Yazılır ve Araştırma Soruları Nasıl Geliştirilir? B. J. Christensen, & S. B. Demir (Düz.), *Eğitim Araştırmaları* (s. 58-84). Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- Yıldırım, N. (2013). *Okul Müdürlerinin Sorun Çözme Hikâyeleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılman, M. (2006). *Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Temelleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.